

ВСТУП

Нещодавно прийнятий і набравший чинності Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» серед стратегічних цілей та завдань на перше місце ставить підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Передбачено широкий спектр завдань у цій сфері: від створення національної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища – до включення питань формування екологічної культури, економічної освіти та просвіти в державні цільові, регіональні та місцеві програми розвитку. Такий підхід забезпечить більш широку участь громадськості у формуванні та реалізації екологічної політики держави, сприятиме підвищенню відповідальності нинішнього покоління за збереження довкілля на благо прийдешніх поколінь.

В рамках цього Закону ще більшої актуальності набувають науково-технічні заходи, спрямовані на широке залучення громадян до активної участі у збереженні та відновленні довкілля, розумінні своєї особистої відповідальності за долю природи рідного краю, всієї України.

Наочним прикладом є щорічна організація інститутом низки науково-технічних заходів, присвячених Дню довкілля. В їх числі проведення у цей день засідання «круглого столу» екологічного спрямування за участю представників органів місцевої влади, де розглядаються актуальні проблеми захисту природного середовища, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу, техногенної і екологічної безпеки, переходу територій на принципи сталого розвитку. На засідання «круглого столу», для обговорення питань порядку денного обов'язково запрошуються науковці, спеціалісти підприємств і організацій, студенти, представники громадськості, засобів інформації, усі бажаючі.

Учасники засідань відзначали, що «День довкілля» поряд із заходами, спрямованими на поліпшення стану довкілля, озеленення, благоустрою населених пунктів і таке інше, дає можливість оглянути у більш широкому плані зроблене у напрямках збереження та поліпшення стану природних систем, обговорити актуальні питання зниження техно-

генного навантаження на довкілля, визначити корінні заходи у виході області з екологічної кризи і переходу на засади сталого розвитку. Про це свідчить і порядок денний «круглих столів»: екологічні проблеми області та шляхи їх вирішення; охорона навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів; необхідність переходу країни та її регіонів до сталого розвитку; сучасні проблеми поводження з відходами; реабілітація техногенно порушених територій і створення Інгулецького екологічного коридору, інші.

Саме на цих заходах напрацьовувались окремі наукові підходи, які у подальшому були використані інститутом при розробці ряду важливих документів державного і обласного рівнів. Серед них: проект «Регіональної екологічної політики Дніпропетровської області», яка передбачала вихід із екологічної кризи, стабілізацію екологічної ситуації і подальший перехід на принципи сталого розвитку області; проект «Програми використання порушених земель гірничодобувних підприємств у якості відновлювальних елементів екологічної мережі Криворізького залізничного та Нікопольського марганцеворудного басейнів», проекти Державної програми забезпечення сталого розвитку регіону видобування та первинної переробки уранової сировини і Концепції переходу України до сталого розвитку, які були схвалені відповідними органами і вступили у дію.

В рекомендаціях засідань завжди підкреслювалась необхідність всіляко сприяти розвитку громадського екологічного руху, залучати провідні громадські організації до обговорення екологічних питань, планів їх реалізації; лунав заклик до усіх трудящих і мешканців регіону активно впливати на поліпшення екологічної ситуації в області.

У 2010 р. за рішенням і при підтримці Національної академії наук України, за участю Дніпропетровських облдержадміністрації і обласної ради інститут замість засідань «круглого столу» розпочав проведення науково-практичної конференції «День довкілля-2010». На ній були розглянуті питання екологічної політики при переході до сталого розвитку, раціонального використання

природних ресурсів і охорони природно-ресурсного потенціалу, техногенної і екологічної безпеки, участі громадськості у процесах переходу до сталого розвитку.

Обговорені на конференції проблемні питання дозволили у короткий термін виконати дослідження стосовно обґрунтування вибору системи індикаторів сталого розвитку регіонів України і оцінювання сучасного стану їх збалансованості, які входили важливою складовою у Цільову комплексну міждисциплінарну програму наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку, раціонального природокористування та збереження навколишнього середовища. За їх результатами у рамках розробленої НАН України Концепції переходу України до сталого розвитку вперше обґрунтовано процедуру формування переліку екологічних, економічних та соціальних індикаторів сталого розвитку регіонів України, що враховує діючі рекомендації європейських інститутів, а також національні специфічні соціально-економічні та екологічні умови; запропоновано метод послідовного інтегрування базових показників сталого розвитку, який дозволяє давати вичерпні соціо-еколого-економічні оцінки як локальних явищ на окремих територіях, так і стану країни в цілому.

Запланована у цьому році наступна конференція «День довкілля-2011» продовжить розгляд раціональних шляхів виконання завдань Цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України, а також заходів, передбачених у Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».

Конференція стане десятим заходом інституту, присвяченим Дню довкілля. До речі, така «кругла» дата припадає на двадцяту річницю створення інституту. Їй і присвячується цей випуск збірника наукових праць «Екологія і природокористування», в якому публікуються статті провідних фахівців, що не тільки підсумовують результати плідної діяльності колективу за останній період, але й демонструють нові підходи, нове бачення екологічних проблем країни і шляхи їх вирішення.

Матеріали ювілейного збірника будуть корисні для наукових, інженерно-технічних працівників, спеціалістів з екології, сталого розвитку, техногенної безпеки, управління природокористуванням, природоохоронної діяльності, усіх небайдужих до збереження і відновлення довкілля.

Редакційна колегія